

ПРО КОЛЕГУ ТА ДРУГА

23 вересня 2022 р. пішов з життя лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, почесний директор Інституту соціології НАН України, академік Національної академії наук України, професор, доктор економічних наук Валерій Михайлович Ворона. Понад тридцять років він очолював провідний науковий соціологічний центр країни. І не просто очолював, а створював його разом з колегами з нуля.

Народився Валерій Михайлович 5 березня 1940 р. у барвистому білоруському містечку Речиця на березі Дніпра. Його дитинство обпалила війна. З перших кроків життя хлопчик зазнав горя і нестатків. Коли йому було два роки, на фронті загинув батько. Він рано почав допомагати мамі, з раннього дитинства збагнув ціну шматка хліба. Рідкісні вільні хвилини хлопчик присвячував читанню, тягнувся до освіти. Після закінчення Гомельського технікуму залізничного транспорту працював на станціях у Фастові та Козятині. Потім три роки віддав строковій службі в армії. Тяга до знань брала своє. Вчорашній солдат вступив до юридично-економічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Його цікавили теоретичні питання політекономії. В аспірантурі Київського інституту народного господарства він захистив кандидатську дисертацію. Потім впродовж багатьох років працював у цьому

закладі освіти доцентом, деканом, проректором, лише одного разу перервав викладацьку кар'єру. П'ять років життя не за власним бажанням він поєднував економічну теорію з реальною практикою. Тоді вчорашній доцент очолював лабораторію наукової організації праці і управління виробництвом, а потім відділ автоматизованих систем управління виробництвом на Київському мотоциклетному заводі.

З 1988 р. В.М. Ворона поєднав свою долю з Національною академією наук України. Спочатку він завідував відділом соціології праці Інституту філософії НАН України, а з липня 1992 р. очолив Інститут соціології НАН України та працював на посаді директора до кінця 2021 р. Тут на повну силу проявився науковий талант і організаторські здібності Валерія Михайловича. Він згуртував колектив учених і спрямував їх на дослідження загальних закономірностей розвитку українського суспільства, змін соціальної структури, особливостей суспільних відносин та поведінки різних верств населення. Праці стали надійною основою для прийняття рішень органами державного управління.

Вчені інституту відгукувалися на всі найактуальніші проблеми, які виникали в суспільстві – Чорнобильська аварія та її наслідки, COVID-19, війна з Росією, громадська думка щодо економіки, політики, освіти, культури тощо. Надійною основою теоретичних праць і практичних рекомендацій були дані, отримані в багаторічному інститутському проєкті “Українське суспільство: моніторинг соціальних змін”, на створення якого директор надихнув колектив вчених. Робота, яка продовжується вже три десятиліття, високо оцінена у суспільстві – вона отримала Державну премію України в галузі науки і техніки.

Важко передати тут в коротких рядках широту душі та глибину інтелекту цієї неординарної людини. Він жив турботами не тільки всього колективу як цілого, але й кожного окремого співробітника. Його кабінет був відкритий для всіх – від професора до аспіранта, від завідувача відділом до лаборанта. До нього зверталися за порадою і молодий вчений щодо замислу докторської дисертації, і електрик щодо кольору шпалер в його новій квартирі. Валерій Михайлович до останнього дня життя був переповнений новими ідеями та планами. Всього декілька місяців тому вийшла його ґрунтовна монографія “Социологические очерки политэконома”.

Вічна пам'ять добрій і чуйній людині!

М.О. Шульга,

*чл.-кор. НАН України, д-р соціол. наук, проф.,
головний науковий співробітник відділу соціальної психології
Інституту соціології НАН України,
вул. Шовковична, 12, Київ, 01021, Україна,
email: i-soc@i-soc.org.ua*

M.O. Shulga,

*Corresponding member, National Academy of Sciences of Ukraine,
Dr. Habil. (Sociology), Prof.,
chief researcher, Department of Social Psychology,
Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine,
12, Shovkovychna Str., Kyiv, 01021, Ukraine,
email: i-soc@i-soc.org.ua*

Валерій Михайлович був надзвичайно делікатною та доброзичливою людиною. З ним можна було спілкуватися, відпочиваючи душею й серцем. Він умів згуртувати колектив. У нас майже не було конфліктів – завдяки тій атмосфері, яку створив Валерій Михайлович. Не віриться, що цієї чудової людини більше немає з нами.

На X Міжнародних соціологічних читаннях пам'яті Н.В. Паніної “Український соціум: що знаємо, чого не знаємо і чого уникаємо” 10 грудня 2016 р. у своєму виступі Валерій Михайлович Ворона зазначив: “Задум цього масштабного дослідження (проєкту “Українське суспільство: моніторинг соціальних змін”) полягав не тільки в тому, щоб мати вичерпну й об'єктивну картину українського суспільства, але й у тому, щоб регулярно інформувати представників влади про виявлені зміни, насамперед, з метою розв'язання нагальних соціальних проблем та оптимізації соціальної політики. На жаль, представники політичної еліти дуже рідко прислухаються до рекомендацій соціологів... Та й для самих соціологів у нашому суспільстві залишається ще багато невідомого і недослідженого”.

О.О. Максименко,
*провідний соціолог відділу методології та методів соціології
Інституту соціології НАН України,
вул. Шовковична, 12, Київ, 01021, Україна,
email: olga.maksimenko.65@gmail.com*

О.О. Maksymenko,
*leading sociologist,
Department of Methodology and Methods of Sociology,
Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine,
12, Shovkovychna Str., Kyiv, 01021, Ukraine,
email: olga.maksimenko.65@gmail.com*